

01/07/2024

077-5006206

052-6885006

מה בין עבירות סמים לחופש הפולחן?

פקודת הסמים אוסרת על כל פעולה המהווה חלק משרשרת הסמים, כגון החזקה, גידול, הפצה, תיווך, שידול, סחר, ייבוא וכן הלאה. על עבירות אלו נקבעו עונשים מרביים הנעים בין 3 ל-20 שנות מאסר, כתלות בכמות הסם ובנסיבות נוספות. על פי רוב, הטיעונים שמעלים עורכי דינם של הנאשמים נוגעים להיעדר עבר פלילי, נסיבות אישיות שהובילו למעשה, פגמים בעבודת המשטרה וכדומה. בתוך כך, טענה נדירה מאוד אך מעניינת היא שימוש בסמים כדרך דתית וכפולחן, המוגנים בחוקים מקומיים ובאמנות בינלאומיות. כלומר, הנאשם טוען כי החזיק, השתמש או עשה פעולות אחרות בסמים אסורים מפני שאלו מהווים חלק מדתו. האם טיעון מעין זה יחזיק במדינת ישראל? עו"ד אסף דוק מסביר.

כמה מילים על הקשר שבין סמים לפולחן

בתרבויות רבות לאורך ההיסטוריה מילאו חומרים משני תודעה תפקיד מרכזים בטקסים דתיים, ולמעשה גם היום. לדוגמה, בהודו מותר השימוש בחשיש לכוהני דת מסוימים, אך כמובן לא לאוכלוסייה הכללית ולתיירים. בברזיל קיימות דתות המקנות חשיבות עליונה לטקסים המערבים צמחים מעוררי הזיות, כמו הסן פדרו. אפילו במדינת אינדיאנה שבארצות הברית, בה נחקק לאחרונה חוק החדש המרחיב את חופש הפולחן, הוקמה "כנסיית קנביס". מדובר בכנסייה חוקית שאף אושרה בידי מזכיר המדינה, ושה צמחי הקנביס מהווים צמחי פולחן רשמיים.

אמנה בינלאומית לזכויות פוליטיות ואזרחיות

בשנת 1966 אימץ האו"ם בעצרת כללית אמנה שנכנסה לתוקף כעבור 10 שנים, כלומר ב-1976. מדובר באמנה המחייבת את המדינות החתומות עליה לכבד זכויות פוליטיות ואזרחיות של אנשים, לרבות חופש הביטוי, השתתפות בבחירות, הליכים משפטיים הוגנים, חופש ההתארגנות וכן חופש הדת והפולחן. נכון להיום חתומות על האמנה כ-170 מדינות והיא מפוקחת על ידי ועדה לזכויות אדם באו"ם, כאשר המדינות החתומות מחויבות בדיווח אחת למספר שנים. סעיף 18 לאמנה עוסק בחופש הדת וקובע כי לכל אדם יש זכות לחופש מצפון, דת ומחשבה, הכוללת בין היתר את החופש לבחור כל אמונה או דת, ולתת לכך ביטוי גם בפולחן באופן פרטי או בפומבי.

מכאן נובע לכאורה כי אם אדם מחזיק, מתווך או עושה פעולות אחרים בסמים מתוך תפיסה דתית, הרי שזוהי זכותו. יחד עם זאת, יש לשים לב לסעיף ג' של האמנה הבינלאומית, אשר קובע שהחופש לתת ביטוי לאמונות ולדת חייב להיות כפוף למגבלות חוקיות, הנחוצות לשמירת הסדר, הביטחון, הבריאות וחירויות של אחרים. במילים אחרות, חופש הפולחן מוגבל על ידי החוקים המקומיים של כל מדינה ומדינה, ולכן בעוד האחת עשויה להתיר שימוש בחומרים מסוימים לצורך ביטוי האמונה והדת, באחרת הם נחשבים לסמים מסוכנים. כידוע, הרציונאל שמאחורי פקודת הסמים המסוכנים בישראל הוא אכן שמירה על ביטחון האזרחים, הסדר הכללי, הבריאות והחירות של אחרים. לכן, כל חומר המצוי ברשימותיה נחשב סם מסוכן, ואין זה משנה אם מדינות אחרות מתירות אותו.

חופש הפולחן בישראל

בית המשפט העליון הכיר בזכות לחופש פולחן, וקבע כי כל אדם יוכל להתפלל בהתאם לדרכו. למעשה, מדובר בזכות שהוכרה כבר לפני כ-90 שנים על ידי השלטון הבריטי, ולפיה ייהנה כל אדם בישראל מחופש מוחלט של מצפון, ויוכל לקיים את פולחנו ללא הפרעה. ההכרה המשיכה גם במגילת העצמאות של המדינה, ולמעשה מדובר בעיקרון בסיס המנחה עד היום את המערכת

01/07/2024

077-5006206

052-6885006

המשפטית. יחד עם זאת, המנדט הבריטי קבע כי חופש הפולחן יישמר כל עוד אינו מפריע לסדר הציבורי ולמוסר, וכך גם קבע בית המשפט העליון. כלומר, לא מדובר באמת בחופש מוחלט וישנן מגבלות על זכות זו למען שמירה על הסדר הציבורי והביטחון. אחת הדוגמאות הבולטות לכך היא הגבלתם של יהודים מקיום תפילות על הר הבית. ואם ישנה מגבלה על תפילה במקום כה קדוש, מחשש להפרעת הסדר, בוודאי נכון הדבר לגבי שימוש בסמים האסורים בחוק.

בשורה התחתונה

הטענה בדבר החזקה או ביצוע פעולות אחרות בסמים כחלק מאמונה דתית, לא צפויה לזכות להבנה ולסימפטיה בבית המשפט. ראשית, מפני שלפי התפיסה הבסיסית סמים מסוכנים אכן פוגעים בסדר הציבורי ומנוגדים לחוק, ושנית - מפני שפסיקה תקדימית בעניין זה עלולה להוביל לכך שכל נאשם בעבירות סמים יטען כי זוהי אמונתו. יחד עם זאת, במקרים נדירים ויוצאי דופן של דבקות אמיתית, כנה ועזה בצדקת הדרך מצד הנאשם, עשויה ההגנה לבחור בטענה זו ולהסתמך בין היתר על אמנות בינלאומיות.